

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/edkkuj>

ดำเนินการวารสารโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เชิงบูรณาการกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเป็นทางเลือกใหม่ของการเรียนรู้ชายแดนในจังหวัดเชียงราย

Integrated Economics Learning Approaches with Special Economic Zones as a New Alternative for Borderland Education in Chiang Rai Province

กฤติภัทร สระทองขุน*

Kittiphat Srathongchun*

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*

History Program, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Thailand*

Received: June 17, 2025-06 Revised: September 27, 2025 Accepted December 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เชิงบูรณาการกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ของการเรียนรู้ในบริบทชายแดน โดยมีที่มาจากข้อจำกัดของการสอนเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนไทยที่ยังเน้นการท่องจำและขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง วัตถุประสงค์คือ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ฐานพื้นที่ โดยใช้เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นห้องเรียนมีชีวิต และ 2) ศึกษาผลต่อความเข้าใจเชิงระบบ ทักษะคิดวิเคราะห์ และสมรรถนะการสื่อสารเชิงนโยบายของผู้เรียน การวิจัยใช้แนวทางเชิงออกแบบ 3 ระยะ ได้แก่ วิเคราะห์หลักสูตรและบริบทพื้นที่ ออกแบบและพัฒนาแผนการสอน 4 ขั้นตอน และนำไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เครื่องมือเก็บข้อมูลประกอบด้วยภาคสนาม การวิเคราะห์เอกสาร และการสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กับการศึกษาท้องถิ่น

ผลการศึกษาเสนอแนวทางการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ (1) การเริ่มจากปัญหาและพื้นที่จริง (2) การบูรณาการเศรษฐศาสตร์กับบริบทท้องถิ่น (3) การสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจ และ (4) การประเมินผลหลายมิติ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนอธิบายบริบทชายแดนและผลกระทบจากเขตเศรษฐกิจพิเศษได้เชื่อมโยงหลายมิติ ประยุกต์แนวคิดอุปสงค์-อุปทาน ผลกระทบภายนอก และโครงสร้างตลาด สร้างแบบจำลองเหตุ-ผลและแผนที่ความคิด เห็นความสัมพันธ์เชิงระบบของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังสามารถสื่อสารและเจรจาเชิงนโยบาย เสนอทางเลือกที่สอดคล้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและ SDGs ผลลัพธ์สะท้อนการมีส่วนร่วมและคุณภาพคำถามเชิงวิพากษ์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือควรเสริมหลักสูตรแกนกลางด้วยรายวิชาท้องถิ่นฐานพื้นที่ และใช้การประเมินหลายมิติเพื่อให้การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์มีชีวิต ใช้งานได้จริง และสอดคล้องกับบริบทชายแดนและโลกศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดเชียงราย บูรณาการเศรษฐศาสตร์ชายแดน

*Corresponding author. Tel.: 089 277 6132

Email address: Kittiphat_sra@cmu.ac.th

Abstract

This article presents an integrated approach to economics learning in the context of the Special Economic Zone (SEZ) in Chiang Rai Province as a new alternative for borderland education. The study arises from the limitations of economics teaching in Thai schools which often emphasizes rote memorization and lacks connections to real life and community contexts. The objectives are (1) to develop a place-based economics learning model by utilizing the SEZ as a living classroom and (2) to examine its effects on learners' systemic understanding analytical thinking and policy communication competence. The research employed a design-based methodology in three phases: curriculum and contextual analysis the design and development of a four-step lesson plan and classroom implementation with upper secondary students. Data collection included fieldwork document analysis and the synthesis of economics concepts with local education.

The findings propose four learning steps (1) starting from real problems and local contexts (2) integrating economics with local realities (3) constructing economic models and (4) employing multidimensional assessment. These steps enabled learners to explain borderland contexts and SEZ impacts across multiple dimensions apply economic concepts such as demand–supply externalities and market structures to local cases and construct causal models and mind maps reflecting systemic interrelations among the economy society and the environment. Learners were also able to communicate and negotiate policy alternatives aligned with the Philosophy of Sufficiency Economy and the Sustainable Development Goals (SDGs). The results indicated increased student engagement and significant improvement in the quality of critical questions. Policy recommendations suggest enriching the core curriculum with locally grounded subjects and applying multidimensional assessments to make economics learning more dynamic, practical and relevant to borderland contexts and the 21st century world.

Keywords: Economics Learning Management, Special Economic Zone in Chiang Rai Province, Integration of Border Economics

■ บทนำ

ในปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนที่ยังคงยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิม มุ่งเน้นการท่องจำแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ โดยขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ทำให้นักเรียนจำนวนมากไม่สามารถมองเห็นความสำคัญของวิชานี้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเนื้อหายังล้าสมัย ไม่ทันต่อบริบทของเศรษฐกิจยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล การเงินส่วนบุคคล หรือแนวคิดด้านการเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ยังขาดการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปัญหาเศรษฐกิจในบริบทของชุมชน ทำให้การเรียนรู้ไม่สามารถสะท้อนหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chutrirat, 2018; Nanavaro & Sukuman, 2022; Durongkaverroj, 2023) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการทบทวนแนวทางการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนไทย เพื่อให้สามารถพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม เศรษฐกิจ และโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในฐานะจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจีนตอนใต้ ทำให้จังหวัดเชียงรายกลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาคที่มีศักยภาพสูงในด้านการค้า การลงทุน การคมนาคม และการท่องเที่ยว ภายใต้บริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน รัฐบาลไทยได้กำหนดให้พื้นที่อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) เพื่อส่งเสริมการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การลงทุนในภาคอุตสาหกรรม และกิจกรรมโลจิสติกส์ ทั้งนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของเมืองชายแดนภายใต้นโยบายรัฐสมัยใหม่ (Noichim & Changchit, 2018; Fongissara, 2019; Ramingwong et al., 2016; Tengsak & Poboon, 2015a) ซึ่งล้วนเป็นบริบทที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการใช้เป็นฐานการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์แบบบูรณาการ ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์เข้ากับประสบการณ์จริงในพื้นที่ ทั้งในด้านการค้า การจัดการแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนไทยปัจจุบันยังคงยึดติดกับรูปแบบการสอนที่เน้นทฤษฎีจากตำราเรียนซึ่งห่างไกลจากชีวิตจริงของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบทของตนเองได้อย่างมีความหมาย อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการจัดการเรียนรู้ในยุคใหม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริง (Buranova & Rakhmonova, 2024; Kek & Huijser, 2011) โดยเฉพาะแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Place-based Learning) ที่เชื่อมโยงสาระวิชากับบริบทของชุมชน ชีวิตผู้เรียน และทรัพยากรท้องถิ่น ช่วยลดช่องว่างระหว่างห้องเรียนกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ตอบโจทย์ชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง (Goodlad & Leonard, 2018; Smith, 2002) ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการบูรณาการเศรษฐศาสตร์เข้ากับบริบทของพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone: SEZ) เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ การค้า แรงงาน และวัฒนธรรม (Green, 2012; Meechaiyo & Guo, 2019; Tengsak & Poboon, 2015b) เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นห้องเรียนจริงในการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์แบบมีชีวิต ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจกลไกเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับระดับประเทศและภูมิภาคได้อย่างลึกซึ้ง อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีศักยภาพและเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจของตนเองและสังคมโดยรวม

การศึกษาไทยในปัจจุบัน การเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับ “ครู” สามารถใช้พื้นที่ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง แม้ว่ารัฐจะจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาในระดับที่สูง และมีโรงเรียนกระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่การบริหารจัดการกลับยังไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของบริบทท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้โรงเรียนจำนวนมากไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทางวิชาการในห้องเรียนเข้ากับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนซึ่งมีลักษณะเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเฉพาะตัว เช่น การค้าชายแดนหรือเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนยังคงยึดติดอยู่กับเนื้อหาสากลทั่วไปที่ขาดการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจในชีวิตจริงของพื้นที่เหล่านี้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจหรือมองเห็นความสำคัญของวิชาในบริบทของตนเองได้อย่างแท้จริง (Chorpook & Jaiman, 2023; 2024) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จึงได้รับความสนใจในฐานะกลไกสำคัญในการลดช่องว่างทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ออกแบบหลักสูตร พัฒนาเนื้อหา ตลอดจนสนับสนุนและตรวจสอบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสม เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทจริง และส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจและรับมือกับโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

■ บริบทของพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้สร้างให้จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยพื้นที่อย่างอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาและศูนย์กลางของอารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำรวก แม่น้ำอิง และแม่น้ำกก ไหลผ่าน ซึ่งมีบทบาทในการคมนาคม การค้า และวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่อง พื้นที่นี้ยังถูกขนานนามว่าสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งในอดีตเคยเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและขนส่งยาเสพติด ก่อนจะได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเขตเศรษฐกิจพิเศษในเวลาต่อมา (Suksom, 2020) ตามแผนนโยบายของรัฐได้รับการกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 โดยเน้นการพัฒนาในสามด้านหลัก ได้แก่ การค้าชายแดน การเกษตร และการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อนโยบายระดับภูมิภาค เช่น ความร่วมมือในกรอบ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) (Soiploy, 2018) จากการพัฒนาดังกล่าว จังหวัดเชียงรายจึงกลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางคมนาคม R3A และ R3B และระบบโลจิสติกส์ผ่านแม่น้ำโขงสู่จีนตอนใต้ ทั้งยังมีโอกาสทางเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมการแปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และการค้าชายแดนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การขยายตัวทางเศรษฐกิจกลับสร้างแรงกดดันต่อระบบนิเวศ วิถีชีวิตดั้งเดิม และความมั่นคงทางสังคมของชุมชนชายแดน Hempattarasuwan et al., 2021 ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุ่มน้ำในหุบเขาอำเภอเชียงแสนที่ส่งผลต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น รวมถึงผลกระทบจากโครงการรถไฟเชียงราย-เชียงของ ที่นำไปสู่ปัญหาด้านการเวนคืนที่ดิน ราคาที่ดินสูงขึ้น และความเสี่ยงต่อการแบ่งแยกชุมชน (Sukhopala, 2018) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในมิติการเมืองวัฒนธรรม เช่น การแข่งขันของกลุ่มอำนาจในโรงเรียนชายแดนเพื่อครอบงำอุดมการณ์ของรัฐและการเปลี่ยนผ่านสู่การเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นหลังปี 2542 (Sapphasuk & Nawarat, 2019) ในด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชนในเขตชายแดนจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งไทใหญ่ ไทลื้อ ชาวจีนยูนนาน และเมียนมา โดยมีวิถีชีวิตและทุนทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น เช่น การค้าข้ามแดน การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Theerapappisit, 2012) นอกจากนี้ Chantrawarin (2015) ได้เสนอแนวคิดทุนเชิงพื้นที่ (spatial capital) ซึ่งชุมชนชายแดนใช้เพื่อแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มทุน และสินค้า ตลอดจนรวมถึงแรงงานข้ามแดน โดยอาศัยกลไกทั้งทางการและนอกระบบของรัฐ

อาจกล่าวได้ว่า จังหวัดเชียงรายในฐานะพื้นที่ชายแดนมีพลวัตทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่หลากหลายและซับซ้อน โดยเฉพาะบทบาทในฐานะจุดเชื่อมโยงสำคัญระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในลุ่มแม่น้ำโขง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม้จะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค แต่ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และความเหลื่อมล้ำทางสังคม นอกจากนี้พื้นที่ชายแดนยังเป็นเวทีของการต่อรองอำนาจทางอุดมการณ์ การเมือง และทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจพื้นที่จึงจำเป็นต้องพิจารณาในมิติเชิงระบบด้านโครงสร้างภาครัฐ และความเป็นพลวัตท้องถิ่นควบคู่กัน เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป

■ นโยบายและหลักสูตรแกนกลางการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย

สาระเศรษฐศาสตร์ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นองค์ประกอบสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจในระดับต่าง ๆ และปลูกฝังคุณธรรมทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงข้อจำกัดของทรัพยากร

ความจำเป็นในการเลือก การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการดำรงชีวิตอย่างมีจริยธรรมและพอเพียงในบริบทเศรษฐกิจสมัยใหม่ เนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรถูกจัดแบ่งออกเป็นสามแกนหลัก ได้แก่ 1) แนวคิดเบื้องต้นทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมเรื่องความขาดแคลน ต้นทุนโอกาส ปัจจัยการผลิต ระบบเศรษฐกิจ และกลไกตลาด 2) เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ที่ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริโภคและผู้ผลิต การออม การลงทุน และระบบการเงิน และ 3) เศรษฐกิจมหภาคเบื้องต้น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทของรัฐบาลในการจัดการเศรษฐกิจ เช่น การเก็บภาษี การจัดหางบประมาณแผ่นดิน และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ นอกจากนี้ หลักสูตรยังให้ความสำคัญกับ การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน เพื่อสร้างพื้นฐานทางจริยธรรมด้านเศรษฐกิจ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้สำคัญคือ ส.3.1 ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจหลักเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และ ส.3.2 ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจและสถาบันทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการร่วมมือกันในเวทีสังคมโลก ตัวชี้วัดถูกออกแบบให้สอดคล้องกับแต่ละช่วงชั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์ พบว่า จากการวิเคราะห์พบว่า หลักสูตรมีจุดแข็งในการวางรากฐานความรู้ทางเศรษฐศาสตร์อย่างเป็นระบบ เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่แนวคิดพื้นฐานเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงเศรษฐกิจมหภาค อีกทั้งยังส่งเสริมคุณธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ Sakondhawatt (2019) ที่นำหลักสูตรแกนกลางไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงความรู้เศรษฐศาสตร์กับสถานการณ์จริง เพื่อฝึกผู้เรียนให้คิด วิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบและวินัยทางการเงิน อย่างไรก็ตาม หลักสูตรยังมีข้อจำกัดในด้านการเชื่อมโยงกับบริบทเศรษฐกิจเฉพาะถิ่น โดยเฉพาะเศรษฐกิจชายแดน เขตเศรษฐกิจพิเศษ และวิถีเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ควรใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งหลายเนื้อหายังไม่ทันสมัยต่อพลวัตเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล การเงินออนไลน์ พฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ และเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Jaiyod et al. (2023) ที่ชี้ว่า หลักสูตรแกนกลางยังไม่สะท้อนลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชายแดนแม่สอด จังหวัดตาก ทั้งที่เป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และแรงงาน จึงเสนอให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจจริงของชุมชน เช่น การค้าชายแดน ตลาดท้องถิ่น และธุรกิจบริการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อใช้เป็นฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะเศรษฐกิจของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น จึงควรปรับปรุงและเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพลวัตทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากบริบทชีวิตประจำวันและท้องถิ่นของตน เพื่อให้การเรียนรู้ด้านเศรษฐศาสตร์มีความสมมูลทั้งเชิงพื้นที่และเชิงสังคม

กล่าวสรุปได้ว่าสาระเศรษฐศาสตร์ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดเด่นในการวางรากฐานองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเน้นย้ำคุณธรรมทางเศรษฐกิจเพื่อสังคม ผ่านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม อย่างไรก็ตาม หลักสูตรยังมีข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่เชื่อมโยงกับบริบทเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ และยังขาดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับพลวัตทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล การเงินออนไลน์ และเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อผู้ประกอบการธุรกิจในปัจจุบัน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย ทันสมัย และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน

■ การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเดิมเน้นครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ ปัจจุบัน การออกแบบได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้เรียนในฐานะเจ้าของการเรียนรู้มากกว่าจะเป็นเพียงผู้รับสารจากครูเท่านั้น แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานของจิตวิทยาการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ ที่เชื่อว่าผู้เรียนมี

ศักยภาพในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะจากประสบการณ์ของตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การมีส่วนร่วม และการสะท้อนคิดอย่างมีความหมาย การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงไม่เพียงเปลี่ยนบทบาทของครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวก แต่ยังต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบริบท ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

การออกแบบการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะผู้มีบทบาทหลักในการแสวงหา สร้าง และประมวลความรู้ด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์ตรง ความสนใจ และบริบทเฉพาะบุคคล โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้ถ่ายทอดเนื้อหา แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานของจิตวิทยาการเรียนรู้ร่วมสมัย เช่น ทฤษฎีการสร้างความรู้และหลักจิตวิทยาการศึกษาของสมาคมจิตวิทยาอเมริกันที่มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านสติปัญญา แรงจูงใจ สังคม อารมณ์ และความแตกต่างเฉพาะบุคคล (Mccombs & Vakili, 2005; Reigeluth et al., 2016) การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนจึงไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนเท่านั้น หากยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเรียนรู้ทั้งระบบ ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางการเรียนรู้ วิธีการประเมินผล ไปจนถึงการออกแบบพื้นที่เรียนรู้ใหม่ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หนึ่งในแนวทางที่ได้รับความสนใจในบริบทนี้คือ “การใช้ปัญหาจากชุมชนจริงเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียน” ซึ่งเชื่อมโยงโรงเรียนกับชีวิตจริงของผู้เรียน แนวทางดังกล่าวเสนอให้การเรียนรู้เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เช่น ปัญหามลพิษ ปัญหาความยากจน หรือความเหลื่อมล้ำ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจปัญหา สะท้อนมุมมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในชุมชน และเสนอแนวทางแก้ไขผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน และการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน วิธีนี้ไม่เพียงสร้างแรงจูงใจในตัวผู้เรียน หากยังเป็นการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างองค์ความรู้กับประสบการณ์ชีวิต ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้ในบริบทที่มีความหมายต่อชีวิตของตน (Bouillion & Gomez, 2001; Bawden, 2010) ตัวอย่างจากโครงการ Chicago River Project ในงานของ Bouillion & Gomez (2001) ที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในชิคาโกใช้ปัญหามลพิษในแม่น้ำใกล้โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และหน้าที่พลเมือง ได้แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เช่นนี้สามารถเชื่อมโยงความรู้จากหลายศาสตร์เข้ากับชีวิตจริงได้อย่างทรงพลัง และยังสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวโดยสรุป การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ปัญหาในชุมชนจริงเป็นจุดเริ่มต้น ไม่ใช่เพียงแนวทางการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดเกี่ยวกับการศึกษา ที่มุ่งทำให้ผู้เรียนตื่นรู้ มีบทบาทในสังคม และเห็นว่าการเรียนรู้คือเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน

■ การบูรณาการพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเข้ากับการจัดการเรียนรู้

สภาพห้องเรียนโรงเรียนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดเชียงรายปัจจุบัน พบว่า แม้พื้นที่เหล่านี้จะมีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงและมีลักษณะเฉพาะที่สามารถนำมาใช้เป็นบริบทในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการค้า การท่องเที่ยว หรือการขนส่งระหว่างประเทศ แต่กลับพบว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา ยังคงยึดติดอยู่กับการสอนแบบท่องจำ และการถ่ายทอดเนื้อหาจากตำราเป็นหลัก การเชื่อมโยงแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เข้ากับพื้นที่จริงยังเกิดขึ้นเพียงบางกรณีเท่านั้น และมักอยู่ในรูปของกิจกรรมเสริมรายวิชา ไม่ใช่ในระดับโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างแท้จริง อีกทั้งโรงเรียนบางแห่งยังขาดการบูรณาการพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตและเปี่ยมไปด้วยความหลากหลายทางเศรษฐกิจ เข้ากับการเรียนรู้ในชั้นเรียน วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ยังเน้นไปที่การทดสอบกลางภาคและปลายภาค มากกว่าการประเมินจากกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา หรือการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง นักเรียนจำนวนไม่น้อยสามารถท่องจำนิยามและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ได้ แต่ไม่สามารถอธิบายหรือนำไปใช้กับสถานการณ์จริงของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์จึงยังถูกจำกัดอยู่ในกรอบนามธรรม ไร้การเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ทั้งที่เศรษฐศาสตร์นั้น

เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในชีวิตประจำวันและเข้าใจระบบเศรษฐกิจรอบตัวอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เชิงพื้นที่ในบริบทของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ที่สามารถใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเข้าใจเศรษฐศาสตร์ผ่านประสบการณ์ตรงและเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรู้เท่าทันเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21

การบูรณาการการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ถือเป็นแนวทางสำคัญในการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับบริบทจริงของพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้จากเชิงทฤษฎีสู่เชิงประจักษ์ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูง ทั้งในแง่ของการค้าชายแดน แรงงานข้ามชาติ การลงทุนระหว่างประเทศ และบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลเศรษฐกิจชายแดน การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพื้นที่เหล่านี้เข้าไปจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกลไกทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์จริง สร้างความตระหนักรู้ในบทบาทของตนในฐานะพลเมืองเศรษฐกิจ และสามารถวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนได้อย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแนวคิดจากนักวิชาการ เช่น Kapp (1946) ที่เสนอให้เชื่อมโยงการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์และบริบทจริงของสังคม Ray (2018) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลองเพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ในประเด็นนี้ Gilead (2024) ได้เสนอการปฏิรูปบทบาทของการศึกษาให้พ้นจากกรอบเป้าหมายทางเศรษฐกิจแบบจำกัด สู่การพัฒนาศักยภาพมนุษย์และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างแท้จริง การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงไม่เพียงเป็นการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างทักษะชีวิต การคิดเชิงระบบ และการเข้าใจเศรษฐศาสตร์ในมิติที่เชื่อมโยงกับสังคมและชุมชนโดยรอบ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ สามารถออกแบบโดยอิงจากแนวคิดเรื่องการเรียนรู้เชิงพื้นที่และการสอนเศรษฐศาสตร์ในบริบทจริง ตามแนวคิดของ Kapp (1946) ที่วิจารณ์การเรียนเศรษฐศาสตร์แบบเดิมว่าเป็นนามธรรมเกินไป และไม่เชื่อมโยงกับโลกแห่งความจริง จึงควรเริ่มจากฐานของบริบททางอารยธรรมร่วมสมัย และพัฒนาการของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Tonello (2009) กล่าวว่า ระบบการศึกษาในฐานะระบบสาธารณะเชิงนโยบาย ที่ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และการตอบสนองต่อชุมชน แนวทางที่สังเคราะห์ขึ้นสามารถแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเริ่มต้นจากปัญหาและพื้นที่จริง

ลำดับแรกของการจัดการเรียนรู้ควรเริ่มต้นจากการตั้งต้นด้วยปัญหาหรือประเด็นเชิงเศรษฐกิจที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่จริง โดยครูอาจใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบอิงปัญหา (Problem-Based Learning) ที่นักเรียนมีบทบาทในการสังเกต วิเคราะห์ และตั้งคำถามจากประเด็นเศรษฐกิจที่มีอยู่จริงในพื้นที่ เช่น การค้าชายแดน แรงงานข้ามชาติ การลงทุนจากต่างประเทศ หรือความเปลี่ยนแปลงด้านราคาสินค้าในเขตเศรษฐกิจพิเศษ กระบวนการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ในฐานะศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและชุมชนของตน มิใช่เพียงเนื้อหาในตำรา

2. การบูรณาการหลักการเศรษฐศาสตร์กับบริบทท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้ควรบูรณาการหลักการพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ เช่น แนวคิดเรื่องความขาดแคลน การเลือก ต้นทุนโอกาส และกลไกตลาด เข้ากับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยครูควรออกแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การเปรียบเทียบโครงสร้างราคาสินค้าในตลาดชายแดนกับตลาดภายในประเทศ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของการตัดสินใจของเกษตรกร หรือการพิจารณาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายการค้า ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเชื่อมโยงแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เข้ากับประสบการณ์ของตนเอง และพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3. การสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน

แนวทางการเรียนรู้ควรมุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนในลักษณะของการจำลองแบบจำลองเศรษฐกิจ (Economic Simulation) หรือการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา (Case-Based Learning) โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนสวมบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบเศรษฐกิจ เช่น ผู้ประกอบการ นักวางแผนนโยบาย เจ้าหน้าที่รัฐ หรือชาวบ้านในพื้นที่ และร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายภายใต้บริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษ การจัดกิจกรรม

ในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดเป็นระบบ การเจรจา และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่มีพลวัต

4. การประเมินผลแบบหลากหลายมิติ

ท้ายที่สุด การประเมินผลการเรียนรู้ควรมีลักษณะหลากหลายมิติ (Multi-Dimensional Assessment) โดยไม่จำกัดอยู่เพียงการสอบข้อเขียนหรือการวัดผลกลางภาคและปลายภาค แต่ควรครอบคลุมถึงการประเมินกระบวนการเรียนรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนความสามารถในการสื่อสารแนวคิดเศรษฐศาสตร์ออกสู่สาธารณะ ครูสามารถออกแบบกิจกรรมประเมินผลในรูปแบบของโครงงาน เช่น การจัดนิทรรศการเศรษฐกิจชายแดน การเขียนรายงานวิเคราะห์เชิงนโยบาย หรือการนำเสนอผลการศึกษาแก่ชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความรู้ความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้นี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจเศรษฐศาสตร์ในฐานะศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและชุมชน พร้อมทั้ง พัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ตลอดจน เชื่อมโยงความรู้กับบริบทท้องถิ่น บทบาททางสังคม ชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โดยสอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด มฐ. ส 3.2 ที่มุ่งเน้นความเข้าใจระบบสถาบันทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ และความจำเป็นของการร่วมมือทางเศรษฐกิจในสังคมโลก รวมถึง ตัวชี้วัด ส 3.2 ม.4-6/2 ที่เน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อสังคมไทย ซึ่งสามารถนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเริ่มต้นจากปัญหาและพื้นที่จริง

ครูเริ่มต้นด้วยการเปิดคลิปข่าวหรือสารคดีเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย โดยนำเสนอทั้งโอกาสและความท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจัดหาที่ดิน ความขัดแย้งกับชุมชน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงศักยภาพด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวที่เกิดจากการเชื่อมโยงเส้นทาง R3A และ R3B ซึ่งทำให้เชียงรายกลายเป็นประตูสู่จีนตอนใต้ ในมิติของโลจิสติกส์และการท่องเที่ยว ต่อมาครูฉายแผนที่แสดงพื้นที่เป้าหมายในอำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ โดยเน้นด้านชายแดนและท่าเรือสำคัญ เช่น ด้านแม่สาย ด้านเชียงของ และท่าเรือเชียงแสน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นศักยภาพทางภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชายแดน หลังจากนั้นครูตั้งคำถามกระตุ้นการคิด เช่น ถ้านักเรียนเป็นชาวบ้านที่ถูกเวนคืนที่ดินจะรู้สึกอย่างไร โครงการนี้เป็นโอกาสหรือภาระของชุมชน การสร้างนิคมอุตสาหกรรมจะกระทบการท่องเที่ยวหรือไม่ หรือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถอยู่ร่วมกับเขตเศรษฐกิจพิเศษได้หรือไม่ จากนั้นนักเรียนถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายรวบรวมข้อคิดเห็น และเขียนประเด็นลงบนกระดาษแผ่นใหญ่เพื่อใช้แลกเปลี่ยนในชั้นเรียน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง คือ นักเรียนสามารถอธิบายบริบทพื้นที่ชายแดนและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการท่องเที่ยว ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ พร้อมทั้งฝึกทักษะการตั้งคำถามเชิงปัญหาที่มีความลึกซึ้งและสะท้อนถึงการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง

การวัดและประเมินผลใช้ทั้งการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการอภิปราย การพิจารณาคุณภาพของคำถามที่ตั้งขึ้นว่ามีความลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงหรือไม่ รวมถึงการประเมินความสามารถในการเชื่อมโยงประเด็นเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคุณภาพของข้อสรุปที่นำเสนอว่ามีความชัดเจน รอบด้าน และสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย

ขั้นตอนที่ 2 การบูรณาการเศรษฐศาสตร์กับบริบทท้องถิ่น

เมื่อผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์เบื้องต้นแล้ว ครูแจกเอกสารสรุปงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งด้านการลงทุน การเกษตร การท่องเที่ยว และชุมชน เช่น การแก่งกะไรที่ดิน การสูญเสียป่าชุมชน และการใช้แรงงานข้ามชาติ จากนั้นครูอธิบายและทบทวนหลักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เช่น อุปสงค์-อุปทาน ในตลาดท่องเที่ยว ผลกระทบภายนอก อย่างมลพิษจากนักท่องเที่ยว รวมถึงโครงสร้างตลาด

บริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และโฮมสเตย์ พร้อมทั้งบทบาทของการลงทุน หลังจากนั้นนักเรียนทำตารางวิเคราะห์โดยมีหัวข้อ “นโยบายรัฐ - ผลบวก - ผลลบ” โดยแยกเป็นประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว เช่น ผลบวกคือรายได้จากนักท่องเที่ยว การจ้างงาน และการเชื่อมโยงธุรกิจบริการ ขณะที่ผลลบคือความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม การค้าเชิงพาณิชย์เกินไป และการสูญเสียเอกลักษณ์ท้องถิ่น ก่อนจะเข้าสู่การอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังนักเรียนสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับบริบทท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม อธิบายได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในเครื่องยนต์เศรษฐกิจ ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ วิเคราะห์ได้ว่าใครคือผู้ได้ประโยชน์และใครคือผู้เสียประโยชน์ ตลอดจนสามารถชี้ให้เห็นผลดี ผลเสียของการพัฒนาในเชิงเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ต่อการกำหนดและผลกระทบของนโยบาย

การวัดและประเมินผลครูใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อติดตามการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการอภิปรายกลุ่ม ประเมินความสามารถในการนำเสนอประเด็นที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง รวมทั้งคุณภาพของคำถามเชิงปัญหาที่สะท้อนการคิดวิเคราะห์เชิงลึก โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนการอภิปรายเพื่อดูว่าผู้เรียนสามารถใช้ทฤษฎีได้ถูกต้อง อธิบายผลกระทบได้ครบถ้วน และให้เหตุผลอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังตรวจตาราง “นโยบายรัฐ - ผลบวก - ผลลบ” ที่นักเรียนจัดทำว่ามีความครบถ้วน ชัดเจน ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ สุดท้ายให้นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นรายบุคคลสั้น ๆ เพื่อประเมินความเข้าใจในเชิงการเรียนรู้ส่วนบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจ

ในขั้นนี้ ครูตั้งโจทย์สถานการณ์สมมติ เช่น หากพื้นที่ป่าทุ่งจึงถูกพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรมหรือรีสอร์ทและทำรีสอร์ทท่องเที่ยว จะเกิดผลกระทบอะไรบ้าง จากนั้นนักเรียนถูกแบ่งบทบาทเป็นตัวแทนจากรัฐ นักลงทุน นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรนอกภาครัฐ (NGO) เพื่อเข้าร่วมการประชุมจำลองหรือการเล่นตามบทบาทสมมติ ในลักษณะโต้เถียง ถกเถียงข้อดี ข้อเสียของการพัฒนาในมุมมองที่แตกต่างกัน หลังจากนั้นนักเรียนร่วมกันสร้างแผนที่ความคิดเพื่อนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น รายได้และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ควบคู่กับการสูญเสียพื้นที่เกษตร ผลกระทบต่อแม่น้ำอิง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมชุมชน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังนักเรียนสามารถสร้างแบบจำลองเชิงเหตุและผลของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน เห็นความซับซ้อนของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องทั้งอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว เข้าใจความสัมพันธ์แบบระบบ และอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้นในหลายมิติได้อย่างชัดเจน

การวัดและประเมินผลครูใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อติดตามการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมการเล่นตามบทบาทสมมติโดยพิจารณาความสามารถในการแสดงบทบาทสมมติ การให้เหตุผลที่มีความถูกต้องตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ การใช้ข้อมูลจริงประกอบการถกเถียง และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังใช้เกณฑ์การให้คะแนนการอภิปรายเพื่อประเมินการนำเสนอข้อดี ข้อเสียอย่างรอบด้านและเหตุผลที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ส่วนการสร้างแผนที่ความคิด ครูประเมินจากความครบถ้วนในการเชื่อมโยงประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว ความชัดเจนของโครงสร้าง และความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนพิจารณาว่าสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างชัดเจนหรือไม่ สุดท้ายให้นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นรายบุคคลสั้น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเสริมในการประเมินความเข้าใจและการคิดเชิงวิพากษ์ในระดับบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิด

ครูจัดกิจกรรมเวทีประชุมสาธารณะจำลอง โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอมติและข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษควบคู่กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น กลุ่มนักลงทุนเสนอสิทธิประโยชน์ทางภาษี การสร้างท่าเรือท่องเที่ยวและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว กลุ่มชุมชนเสนอการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ที่สร้างรายได้จากโฮมสเตย์และหัตถกรรมท้องถิ่น กลุ่มองค์กรนอกภาครัฐ (NGO) เรียกร้องให้รักษาป่าชุมชนและจำกัด

จำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อความสมดุล ขณะที่ฝ่ายรัฐชี้แจงเหตุผลด้านความมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หลังการประชุม ครุสรุปเชื่อมโยงเข้าสู่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เพื่อให้นักเรียนเห็นว่าการพัฒนาต้องคำนึงถึงสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากนั้นนักเรียนเขียนเรียงความสะท้อนความคิดในหัวข้อถ้าเราเป็นชาวบ้านในพื้นที่ จะตัดสินใจอย่างไร หรือถ้าเราเป็นผู้ออกนโยบาย จะออกแบบการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายอย่างไรให้ยั่งยืน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังนักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารและการเจรจาต่อรองในเชิงนโยบาย เข้าใจแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสามารถเสนอทางเลือกเชิงนโยบายได้อย่างสร้างสรรค์ ฝึกการคิดเชิงวิพากษ์และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ พร้อมทั้งสะท้อนคิดได้ว่าตนเองจะตัดสินใจอย่างไรหากต้องเผชิญสถานการณ์จริง

วิธีการวัดและประเมินผลครูใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อติดตามการมีส่วนร่วมของนักเรียนระหว่างการประชุมสาธารณะ โดยพิจารณาความสามารถในการแสดงบทบาท การสื่อสาร การให้เหตุผลประกอบข้อเสนอเชิงนโยบาย และการอ้างอิงข้อมูลที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง พร้อมใช้เกณฑ์การให้คะแนนการนำเสนอและการอภิปรายเพื่อประเมินว่าผู้เรียนสามารถนำเสนอข้อดี ข้อเสียอย่างรอบด้าน มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ใช้เหตุผลที่ชัดเจน แสดงความคิดสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้หรือไม่ ส่วนการเขียนเรียงความสะท้อนความคิด ครูตรวจจากความสามารถในการสะท้อนคิดเชิงลึก การนำเสนอมุมมองที่หลากหลายและสมดุล ครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสามารถในการเชื่อมโยงบทเรียนกับสถานการณ์จริงของพื้นที่ชายแดน

หลังผ่านกิจกรรมทั้งหมด นักเรียนจะได้รับความรู้ เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ชายแดน เขตเศรษฐกิจพิเศษ และผลกระทบต่อชุมชน มีทักษะ ในการวิเคราะห์สถานการณ์เชิงระบบ การสร้างแบบจำลอง การอภิปราย และการเขียนสะท้อนคิด และยังพัฒนาทัศนคติ ที่เปิดกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง ตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นธรรมและความยั่งยืนในการพัฒนา

■ บทสรุป

การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เชิงบูรณาการกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดเชียงราย เป็นแนวทางที่สำคัญและสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพราะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาค บทความนี้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดของการสอนเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนไทยปัจจุบัน ซึ่งยังคงยึดติดกับการท่องจำ เนื้อหาล้าสมัย และรูปแบบมาตรฐานเดียวทั่วประเทศ จนผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้อย่างมีความหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงรายที่เต็มไปด้วยพลวัตทางเศรษฐกิจ การค้า การเคลื่อนย้ายแรงงาน โลจิสติกส์ และการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็น “ห้องเรียนมีชีวิต” ที่เอื้อให้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงได้อย่างลึกซึ้ง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เสนอนี้ตั้งอยู่บนฐานของจิตวิทยาการเรียนรู้ร่วมสมัย เช่น ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ และหลักจิตวิทยาศึกษาของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน ที่ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจภายใน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทเฉพาะของผู้เรียน โดยเริ่มจากปัญหาจริงในชุมชน เช่น ปัญหามลพิษจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือผลกระทบทางสังคมจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน เพื่อให้ผู้เรียนไม่เพียงเป็นผู้รับสาร แต่กลายเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ผ่านการสังเกต วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับชีวิต เห็นความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาคกับผลกระทบระดับชุมชน และรู้สึกรัฐบาลเศรษฐศาสตร์ไม่ใช่เรื่องไกลตัว ยิ่งไปกว่านั้น แนวทางนี้ยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ โดยบูรณาการความรู้จากสังคมศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การใช้ข้อมูล และทักษะการสื่อสาร เข้ากับการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจ การสวมบทบาทเชิงนโยบาย การสะท้อนคิด และการสื่อสารสาธารณะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์เชิงระบบ เห็นสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจน

ออกแบบทางเลือกเชิงนโยบายที่รับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม กรอบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การเริ่มต้นจากปัญหาและพื้นที่จริง (2) การบูรณาการหลักการเศรษฐศาสตร์กับบริบทท้องถิ่น (3) การสร้างแบบจำลองและการสวมบทบาทสมมติ และ (4) การประเมินผลแบบหลายมิติที่เน้นกระบวนการคิด งานโครงการ และการสะท้อนคิด มากกว่าคะแนนปลายภาค แนวทางนี้จึงไม่เพียงทำให้เศรษฐศาสตร์เป็นการท่องจำทฤษฎี แต่กลายเป็นการเรียนรู้ที่มีชีวิต เชื่อมโยงกับบริบทจริง และเสริมสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้น แม้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะวางรากฐานองค์ความรู้ได้ดี แต่เพื่อรองรับความหลากหลายของพื้นที่ โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงควรเสริมด้วยรายวิชาท้องถิ่นหรือรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนและครูออกแบบโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน เชื่อมโยงกับข้อมูลจริงและภาคีเครือข่ายในชุมชน ธุรกิจ และมหาวิทยาลัย เพื่อให้การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ มีชีวิต ใช้การได้ และสอดคล้องกับโลกศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

References

- Bawden, R. (2010). The community challenge: the learning response. In *Social learning systems and communities of practice* (pp. 39-56). Springer London.
- Bouillion, L. M., & Gomez, L. M. (2001). Connecting school and community with science learning: Real world problems and school-community partnerships as contextual scaffolds. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 38(8), 878-898. <https://doi.org/10.1002/tea.1037>
- Buranova, M., & Rakhmonova, G. (2024). IMPROVING STUDENTS' ABILITY TO THINK CRITICALLY AND ANALYTICALLY. *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit*, 72-74. <https://doi.org/10.2024/gw3fzf27>
- Chantrawarin, Y. (2015). *Spatio-temporal and Political-economic Construction of Mae Sai Border Town* [Unpublished doctoral thesis]. Chiang Mai University.
- Chutrirat, P. (2018). *Development of a Program to Strengthen Teachers' Learning Management Focusing on Sufficiency Economy Integration in the Department of Social Studies, Religion and Culture for Schools under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 25* [การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25] [Unpublished master's thesis]. Mahasarakham University. (in Thai)
- Chorpook, R., & Jaiman, P. (2023). Area Based Education Management to Reduce Educational Inequality: A Case Study of Surat Thani Province [การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษา : จังหวัดสุราษฎร์ธานี]. *Graduate Studies Journal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat Univeristy*, 1(1), 45–53. (in Thai)
- Chorpook, R., & Jaiman, P. (2024). Area-based education management to reduce educational inequality [การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา]. *Journal of Human Society*, 14(2), 80–95. (in Thai)
- Durongkaveroj, W. (2023). Recent developments in basic education in Thailand. *Journal of Southeast Asian Economies*, 39, 20-33. <https://doi.org/10.1355/ae39-5c>

- Fongissara, N. (2019). Transnational Labour Migration in Chiang Saen area under the Special Economic Zones [การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เชียงแสนภายใต้บริบทเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน]. *Asia Social Issues*, 12(1), 91–122. (in Thai)
- Gilead, T. (2024). *A New Education for a New Economy: From Human Capital to Human Flourishing*. Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781003393900>
- Goodlad, K., & Leonard, A. E. (2018). Place-based learning across the disciplines: A living laboratory approach to pedagogy. *Insight: A Journal of Scholarly Teaching*, 13, 150-164.
- Green, T. L. (2012). Introductory economics textbooks: what do they teach about sustainability?. *International Journal of Pluralism and Economics Education*, 3(2), 189-223. <https://doi.org/10.1504/IJPEE.2012.049198>
- Hempattarasuwan, N., Untong, A., Christakos, G., & Wu, J. (2021). Wetland changes and their impacts on livelihoods in Chiang Saen Valley, Chiang Rai Province, Thailand. *Regional Environmental Change*, 21(4), 115. <https://doi.org/10.1007/s10113-021-01842-7>
- Jaiyod, P., Sakolpattarasakhun, T., Songboonrod, P., Nuamai, P., & Chaowachai, S. (2023). Local Curriculum: Development of Local Curriculum to Support the Special Economic Zone of Tak Province (WEZ) [การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก]. *Journal of Scholar Community*, 1(3), 68–81. (in Thai)
- Kapp, K. W. (1946). Teaching of economics: a new approach. *Southern Economic Journal*, 12(4), 376-383.
- Kek, M. Y. C. A., & Huijser, H. (2011). The power of problem-based learning in developing critical thinking skills: preparing students for tomorrow's digital futures in today's classrooms. *Higher Education Research & Development*, 30(3), 329-341. <https://doi.org/10.1080/07294360.2010.501074>
- Mccombs, B. L., & Vakili, D. (2005). A learner-centered framework for e-learning. *Teachers college record*, 107(8), 1582-1600. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2005.00534.x>
- Meechaiyo, N., & Guo, J. (2019). Strategic Development and Comparative Advantages of Mengla Border Special Economic Zone, China and Chiang Rai Special Economic Zone, Thailand. *Journal of Mekong Societies*, 15(2), 55-70. <https://doi.org/10.14456/jms.2019.10>
- Nanavaro, P. W. W. & Sukuman, P. DEVELOPMENT OF CURRICULUM FOR LEARNING AND TEACHING OF SOCIAL STUDIES IN THE 21ST CENTURY [การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21]. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(3), 247-256. (in Thai)
- Noichim, C., & Changchit, N. (2018). Legal Measures for Supporting and Developing the Inter-states Transportation between Thailand and Myanmar on Chiang Rai-Tachilek Route Located in Mae Sai Special Economic Zone, Chiang Rai [มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและพัฒนาการคมนาคมขนส่งระหว่างไทย-เมียนมา เส้นทางเชียงราย-ท่าขี้เหล็ก ในเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สาย จังหวัดเชียงราย]. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(1), 24-50. (in Thai)
- Ramingwong, S., Sopadang, A., & Tippayawong, K. Y. (2016). Supply chain redesign strategies for agro-industry in Chiang Rai special economic zone. *Sci Int*, 29, 201-204.

- Ray, M. (2018). Teaching Economics using ‘cases’–Going beyond the ‘chalk-and-talk’ method. *International Review of Economics Education*, 27, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.iree.2017.12.001>
- Reigeluth, C. M., Myers, R. D., & Lee, D. (2016). The learner-centered paradigm of education. In *Instructional-Design Theories and Models*, Volume IV (pp. 5-32). Routledge.
- Sakondhawatt, K. (2019). DEVELOPMENT OF ECONOMIC LEARNING ACTIVITY PACKAGE USING SCENARIO-BASED LEARNING TO PROMOTE FINANCIAL LITERACY OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS [การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉกัทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น]. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2019.1437> (in Thai)
- Sapphasuk, W., & Nawarat, N. (2019). New Actors and Space Contestation for Ideology Representation in a Thai-Laos Border School: A Case Study of Chiang Rai Province. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 87-106.
- Smith, G. A. (2002). Place-based education: Learning to be where we are. *Phi delta kappan*, 83(8), 584-594. <https://doi.org/10.1177/003172170208300806>
- Soiploy, W. (2018). Progress of the Chiang Rai Special Economic Zone [ความคืบหน้าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย]. Group 2, Bureau of Trade and Economic Cooperation, Department of Foreign Trade (in Thai)
- Sukhopala, T. (2018). *Stakeholder Analysis of Socioeconomic Impacts on Chiang Rai-Chiang Khong Rail Project in Chiang Rai Province*. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2018.298>
- Suksom, S. (2020). Special Economic Zones Development Policy, Chiang Rai Province [นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย]. *Academic journal of north Bangkok university*, 9(2), 166–175. (in Thai)
- Tengsak, D & Poboorn, C. (2015). Strategic Environmental Assessment (SEA) of Special Economic Zone (SEZ) Development Strategy, Chiang Saen District, Chiang Rai Province [การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย]. *Journal Of Community Development Research (Humanities And Social Sciences)*, 8(3), 125-138.
- Theerapappisit, P. (2012). The bottom-up approach of community-based ethnic tourism: A case study in Chiang Rai. In R. Kasimoglu (Ed.), *Strategies for Tourism Industry Micro and Macro Perspectives* (pp. 267-294). InTech.
- Tonello, M. (2009). *A New Approach to the Economics of Education: the Case of the English Schooling System*. Fondazione Giovanni Agnelli